

SOBRE UNA NOVA FONT DE NOTÍCIES DE MIRAMAR

La publicació de l'excel·lent llibre del Dr. Sebastià Garcias i Palou, *El Miramar de Ramon Llull*, és d'esperar que provoqui, tant entre els interessats pel lul·lisme com entre els historiadors de la Mallorca Medieval, un augment d'interès per aquella institució i per les vicissituds de la seva història.

Per aquesta raó, crec que pot fer servei la publicació dels dos fragments, que ofereixo a continuació. Tots dos procedeixen de sengles testaments, conservats ara a l'Arxiu del Regne de Mallorca, amb la signatura C 2600, sota la qual trobem un Manual de la Cúria del Veguer Reial de Mallorca de l'any 1413. Els dos testaments esmentats hi són transcrits formant part d'un procés entorn de l'herència de Joan Asmalric, junior, mort sense descendència; després de les formalitats inicials, hom copià el testament del pare, qui nomia també Joan Asmalric, procedia de Palafrugell (Girona) i dictà la seva darrera voluntat el 28 de juny del 1395. S'ho val de recollir la llista de deixes caritatives o per a bé d'ànima; es troba al f. 1 del registre esmentat i diu així:

"... de quibus ducentis libris dicte monete, lego operi ecclesie beate Marie Sedis Maioricarum, amore dei, decem solidos. Item, lego rectori dicte ecclesie sancte Crucis iure suo parrochiali, quinque solidos. Item, lego fratribus minoribus Civitatis Maioricarum, amore dei, ut orent deum pro animabus mei, parentum et benefactorum meorum, omniumque fidelium defunctorum, decem solidos. Item, lego fratribus predicatoribus dicte civitatis, eadem racione, decem solidos. Item, lego fratribus beate Marie de Carmelo, dicte civitatis, et eadem racione, decem solidos. Item, lego fratribus sancti Spiritus dicte civitatis, et eadem racione, alios decem solidos. Item, lego fratribus beate Marie Mercedis dicte civitatis, et eadem racione, alios decem solidos. Item, lego dominabus monialibus sancte Clare dicte civitatis, et eadem racione, alios decem solidos. Item, lego dominabus monialibus tercię regule sancti Francisci dicte civitatis, et eadem racione, decem solidos. (f.2r) Item, lego dominabus monialibus sancte Margarite dicte civitatis et eadem racione, alios decem solidos. Item, lego dominabus monialibus sancte Marie Magdalene dicte civitatis

et eadem racione, decem solidos. Item, lego Hospitali sancti Andree dicte civitatis et eadem racione, quinque solidos. Item, lego amore dei Hospitali sancti Anthonii Padoensis, quinque solidos. Item, lego Hospitali Sancti Spiritus dicte civitatis, amore dei, quinque solidos. Item, lego Hospitali sancte Marie-Magdalene dicte civitatis, amore dei, quinque solidos. Item, lego Hospitali sancte Caterine, quos dicitur d'En Salelles, amore dei, quinque solidos. Item, lego Hospitali puerorum orfanorum, amore dei, quinque solidos. Item, lego operi capelle sancti Bartholomei parrochie Inche, amore dei, quinque solidos. Item, lego operi capelle sancti Salvatoris de Ffalanigio, amore dei, quinque solidos. Item, lego operi capelle sancti Martini de la Cova, amore dei, quinque solidos. Item, lego operi ecclesie sancte Marie de Lucho, amore dei, quinque solidos. Item, lego dominabus monialibus Podii Pollencie, amore dei, et in remissionem peccatorum meorum, et ut orent deum pro animabus mei, parentum et benefactorum meorum, omniumque fidelium defunctorum, decem solidos. Item, lego operi ecclesie sive capelle sancti Enselm de la Palomera, amore dei, quinque solidos. Item, lego operi capelle sancte Caterine portus Sullaris, amore dei, quinque solidos. Item, lego operi capelle sancti Nicholay Portus Pini, dicte civitatis, amore dei, quinque solidos. Item, lego operi capelle sancte Trinitatis de Miramar, quinque solidos. Item, lego operi capelle sancti Johannis de Dayano, quinque solidos. Item, lego capelle sancte Marie de Loseta, quinque solidos. Item, lego pro triginta tribus missis, que dicuntur de sent Amador, canendis incontinenti morte mea secuta pro animabus mei, parentum et benefactorum meorum omniumque fidelium defunctorum, cum earum "auferena", quadraginta solidos. Item, lego pro captivis christianis loci de Palafrugell emendis seu redimendis a posse infidelium, noticia doctorum meorum manumissorum, decem libras dicte monete. Item, lego Antonio Smalrich, nepoti meo sive "nebot", centrum solidos. Item, lego Anthonio Feliu, nunc detento in posse infidelium decem libras dicte monete, que habeant converti in empcione seu redempcione persone sue, noticia et arbitrio dictorum meorum manumissorum...".

Encara no havien passat tres anys, el 28 de gener del 1398 feia testament Joan Asmalric, fill, i la llista d'institucions religioses i caritatives torna a ésser interessant, encara que hagi variat notablement el to religiós, més decantat en el fill a l'"opus operatum"; el text es troba en el registre citat, ff. 3v-4r:

"...et facta mea sepultura, ut dictum est, lego teche sive caxie dictorum magistrorum axie, duas libras. Item, lego pro missis canendis in ecclesia sancte Crucis, quinquaginta solidos. Item, lego operi dicte ecclesie (f. 4r) duas libras. Item, lego rectori dicte ecclesie pro iure suo parrochiali, decem solidos. Item, lego pro missis canendis in ecclesia sancti Jacobi, .XXti. solidos. Item, lego operi dicte ecclesie, viginti solidos.

Item, lego pro missis canendis in ecclesia sancte Eulalie, viginti solidos. Item, lego operi dicte Ecclesie, viginti solidos. Item, lego operi ecclesie sancti Michaelis, viginti solidos. Item, lego pro missis canendis in ecclesia sancti Nicholay, prorochiali Maiorice, viginti solidos. Item, lego operi dicte ecclesie, viginti solidos. Item, lego ecclesie monasterii fratrum minorum, viginti solidos. Item, lego tabule eorumdem, ut orent deum pro anima mea, viginti solidos. Item, lego operi ecclesie eorumdem, viginti solidos. Item, lego pro missis canendis in ecclesia monasterii beati dominici, fratrum predicatorum, viginti solidos. Item, lego tabule eorumdem ut orent deum pro anima mea, viginti solidos. Item, lego operi dicte ecclesie, viginti solidos. Item, lego pro missis canendis in ecclesia sancte Marie de Carmelo, viginti solidos. Item, lego eorumdem ecclesie, .XXti. solidos. Item, lego eorumdem tabule, viginti solidos. Item, lego pro missis canendis in ecclesia sancti Anthonii viannensis, decem solidos. Item, lego pro missis celebrandis in ecclesia sancti Spiritus, decem solidos. Item, lego cuilibet hospitali civitatis Maioricarum, amore dei, quinque solidos. Item, lego pro missis canendis et celebrandis in ecclesia sancte Marie Mercedis, decem solidos. Item, lego pro missis canendis in Sede Maioricarum, duas libras. Item, lego operi dicte ecclesie, quinquaginta solidos. Item, lego dominabus sancte Clare, Maioricis, ut orent deum pro anima mea, duas libras. Item, lego dominabus sancte Margarite, ut orent deum pro anima mea, viginti solidos. Item, lego dominabus sancte Marie Magdalene duas libras ut orent deum pro anima mea. Item, lego dominabus tercię regule, ut orent deum pro anima mea, decem solidos. Item, lego operi sancte Marie de Lucho, viginti solidos. Item, lego operi ecclesie monialium Podii Pollencie, viginti solidos. Item, lego monialibus dicti Podii, viginti solidos. Item, lego operi sancti Martini de la Cova, viginti solidos. Item, lego sancte Marie Magdalene Podii Inche, viginti solidos. Item, lego Sancte Trinitati de Miramar, viginti solidos. Item, lego operi sancti Elmi de la Palomera, viginti solidos”.

Si el lector té interès en reduir mentalment les dades dels dos textos anteriors en un esquema comparatiu, veurà que entre el 1395 i el 1398 o, més ben dit, entre dues generacions, s'ha produït un desplaçament notable en la vivència religiosa dins el mateix estament dels mercaders i la mateixa família. Només les institucions de caritat no veuen augmentada llur deïxa, la qual és en tots dos casos de cinc sous. Amb aquestes, potser amb més significat del que podria semblar a primera vista, també es troben marginades en el grup dels qui no veuen augmentada llur deïxa, les institucions pobres i les destinades a redimir captius: les beguïnes, els mercenaris i aquests misteriosos “freres del Sant Esperit”, que semblen Trinitaris i per tant també dedicats a la redempció de captius, marginació encara més frapant si hom la compara amb les darreres atencions de la llista del testament del 1395.

Per contra, la quantitat destinada a misses salta de 40 sous a 240, cosa que vol dir que es multiplica per sis. També es multiplica per sis (de 10 a 60) la quantitat donada als ordes religiosos que podríem anomenar "forts", franciscans, dominicans i carmelites. La quantitat global deixada a la Seu es multiplica per nou (de 10 a 90) i només apareixen en el testament de l'any 1398 les cinc parròquies de la Santa Creu, Sant Jaume, Santa Eulàlia, Sant Miquel i Sant Nicolau, de la Ciutat de Mallorca, i ben pescudes, per cert (230 sous en conjunt o 240, si hom hi afegeix Sant Antoni de Viana). Per contra, desapareixen una sèrie de capelles foranes: Sant Bartomeu d'Inca, Sant Salvador de Felanitx, Santa Caterina de Sóller, Sant Nicolau de Porto Pi, Sant Joan de Deià i Santa Maria de Lloseta. Només una capella forana nova pot fer de minso contrapès a la pèrdua de les sis anteriors: Santa Magdalena del Puig d'Inca.

Podem, fins i tot, indicar els quatre punts cardinals que assenyalen el canvi entre dues generacions de cristians, a les darreries del s. XIV: concentració en la ciutat i oblit de la part forana; en el marc de la ciutat, potenciació de les institucions oficials (Seus i parròquies) i riques (tres ordes principals); congelació de la importància de les institucions de caritat, de les que fan més professió de pobresa i de les destinades a la redempció de captius; i augment de la importància atribuïda a la missa en tant que bé d'ànima i correlativa disminució de l'atribuïda a les oracions dels pobres i dels religiosos.

En aquest marc, en què més aviat semblaria que hi ha de sortir perdent (és fora Ciutat i no és institució oficial ni "forta"), Miramar és també una de les obres que guanyen en el testament del 1398, car salta de cinc a vint sous. ¿Quina explicació té aquest fet?

Jo només puc deixar obert l'interrogant. L'objectiu d'aquesta nota no ha estat altre que el d'assenyalar una nova possible font de la història de Miramar (les deixes en testaments) i de plantejar un problema, només encetat, que és el de les variacions de l'estimació de Miramar en la diacronia dels temps i àdhuc en la sincronia de les diverses capes del poble cristià. Els arxius, tan semblants a selves verges, segurament tenen la resposta, encara desconeguda.

Josep PERARNAU
 Fac. Teol. Barcelona - Sant Pacia
 Barcelona